

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Z biegiem dolnej Wisły. Toruńsko-lwowskie spotkania na szlakach języka, historii i kultury

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

Projekt finansowany przez Narodową Agencję Wymiany
Akademiczkiej w ramach programu „Promocja Języka Polskiego”
(umowa nr BJP/PJP/2024/1/00017/U/00001)

PROGRAM
PROMOCJA
JĘZYKA POLSKIEGO

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Język władzy – język sprzeciwu, czyli różne oblicza komunikacji na linii *władza – obywatele*

dr hab. Małgorzata Gębka-Wolak, prof. UMK
Katedra Języka Polskiego
Wydział Humanistyczny UMK

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

Projekt finansowany przez Narodową Agencję Wymiany
Akademickiej w ramach programu „Promocja Języka Polskiego”
(umowa nr BJP/PJP/2024/1/00017/U/00001)

PROGRAM
PROMOCJA
JĘZYKA POLSKIEGO

Język władzy

Sposób komunikowania się charakterystyczny dla osób, instytucji lub grup sprawujących władzę polityczną, administracyjną, prawną czy ekonomiczną

Funkcje: przekazywanie informacji, funkcja perswazyjna, kontrolna i legitymizacja władzy

PERSWAZJA (nakłanianie, namawianie)

Perswazja: świadome użycie znaków
(językowych, pozajęzykowych) w celu wywarcia
wpływu na czyjeś przekonania i decyzje:
zdobycie czyjejs akceptacji dla proponowanych
poglądów, sposobu zachowania, decyzji.
(funkcja nakłaniająca)

PERSWAZJA

Jest to sztuka przekonywania, to oddziaływanie na zachowania i postawy odbiorcy: na jego rozum, wolę i emocje.

Istota perswazji zakłada konieczność dokonywania wyboru. Tam, gdzie nie ma wyboru, nie ma perswazji.

Metoda perswazji bazuje na założeniu, że każdy człowiek, posługując się inteligencją i etyką, jest zdolny rozpoznać, co jest dobre i prawdziwe, i jest w stanie na podstawie argumentów podjąć właściwe decyzje.

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

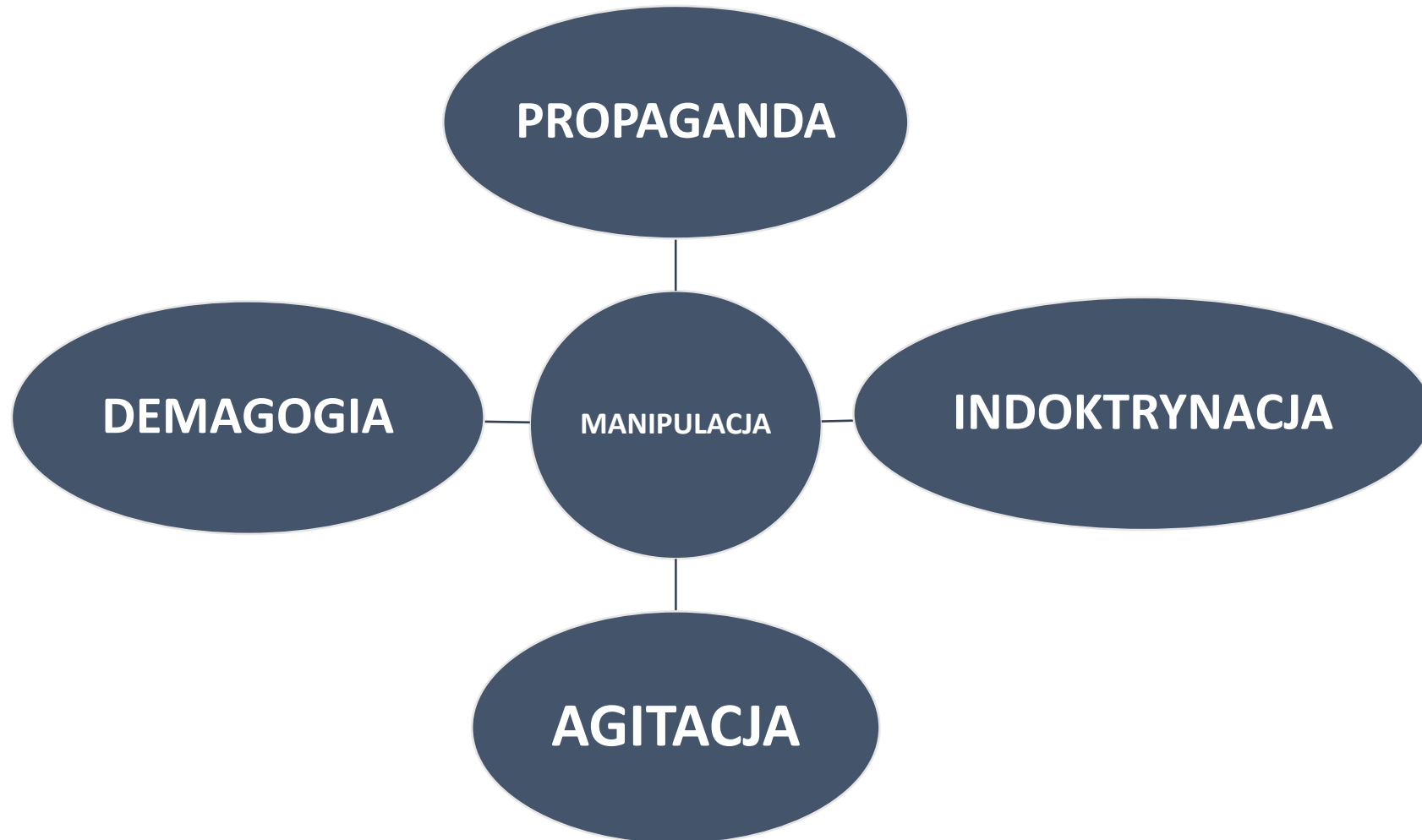
PERSWAZJA

- Intencja komunikacyjna jest jawna.
- Interlokutor partnerem komunikacji; ma wolny wybór.

MANIPULACJA

- Intencja komunikacyjna jest ukryta.
- Przedmiotowe traktowanie interlokutora: narzędzie do zrealizowania własnego celu.

Manipulacja jest właściwa dla takich działań jak:

- **Propaganda** to przesadzone lub nieprawdziwe informacje, np. na temat sytuacji w państwie, rozpowszechniane głównie przez środki przekazu, mające na celu kształtowanie postaw i działań społeczeństwa. Słowo często używane z dezaprobatą. *Raporty były mocno zaprawione propagandą... Sieje on wrogą propagandę i podrywa autorytet organizacji.*
- Także oddziaływanie na ludzi polegające na rozpowszechnianiu takich informacji. *Byliśmy poddawani bezustannie działaniu prymitywnej propagandy... Propaganda prasowa, prowadzona przez sekretariat, stała się mniej natarczywa.*

PROPAGANDA ≠ PROPAGOWANIE

Wielki słownik
języka polskiego

Historia słownika

propagować

sprawiać, że coś staje się bardziej znane lub popularne

- autor, Kościół, rząd **propaguje**; media, organizacje **propagują**
- **propagować** aktywny wypoczynek, ateizm, **czyjś** działalność, hasła, faszyzm, filozofię, gwarę, ideę, koncepcję, kult **czegoś**, metodę, model, politykę, powrót do korzeni, rodzime produkty, rozwiązania, **jakieś** spojrzenie na świat, tezę, **jakieś** treści, **czyjś** twórczość, uprawianie sportu, **jakieś** wartości, wizję, zdrowy tryb życia
- **propagowany** przez Kościół, przez księży, przez kulturę masową, przez media, przez środki masowego przekazu
- **propagować** w Europie, w kraju, w regionie, w środowisku
- **propagować** wśród czytelników, wśród działaczy, wśród dzieci, wśród młodzieży, wśród pracowników, wśród uczniów, wśród wyborców

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Demagogia to sposób oddziaływania na ludzi, stosowany często w działalności politycznej, polegający na odwoływaniu się do ich uczuć i emocji, a nie na używaniu argumentów racjonalnych.

Demagog posługuje się obietnicami, pochlebstwem, fałszywymi uogólnieniami, półprawdami, oszczerstwem.

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Agitacja to nakłanianie kogoś do uznania za własną jakiejś sprawy lub idei, zwłaszcza politycznej (pozyskiwanie zwolenników).

Indoktrynacja to proces systematycznego wpajania określonych poglądów, ideologii lub systemu wartości, zwykle bez dopuszczania krytycznego myślenia, alternatywnych perspektyw ani swobodnego wyboru.

Celem indoktrynacji jest ukształtowanie postaw i przekonań zgodnych z oczekiwaniami podmiotu indoktrynującego – najczęściej państwa, partii politycznej, grupy religijnej, ideologicznej lub nawet jednostki (np. lidera sekty).

3002 cegły

KŁADZIE W CIĄGU 45 MINUT TRÓJKA
MURARSKA SKÓRZYŃSKIEGO Z MURANOWA

A ty ?

JAK TY WYKORZYSTUJESZ
45 MINUT LEKCJI W SZKOLE ?

WALCZCIE Z MARNOTRAWSTWEM
CZASU I LEKCEWAŻENIEM NAUKI!

Piętnujcie leniów i nierobów!

BIJCIE SIĘ O LEPSZE
WYNIKI W NAUCE!

KOMUNIKATY BĘDĄCE
NOŚNIKAMI DZIAŁAŃ
MANIPULACYJNYCH

<https://dziennikzachodni.pl/propaganda-w-prl-zobaczcie-plakaty-i-hasla-z-tamtych-lat-czy-pamietacie-je-jeszcze/gh/c13-17472413/3>

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NAWA
NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Slogany propagandowe, agitacyjne (reklamowe i polityczne)

- *Hasło, krótka, zwarta wypowiedź, łatwa do zapamiętania*
- *Wypowiedź często powtarzana, co prowadzi do jej banalizacji; nie zawiera głębokiej treści, banał, frazes*
- *Dociera do dużej grupy odbiorców – do odbiorcy masowego*

Slogany polityczne dawniej

- *Naród z Partią, Partia z Narodem!*
- *Nasza odpowiedź spekulantom to terminowa dostawa ziemniaków!*
- *Niech żyje braterstwo broni Armii Czerwonej z Wojskiem Polskim!*
- *Niech żyją bratnie narody ZSRR i Polski!*
- *Pamiętaj! Pałac Kultury i Nauki im. Stalina twoim drugim domem!*
- *Przyjaźń polsko-radziecka to pokój, niezawisłość, szczęśliwe jutro naszej ojczyzny!*
- *Uczcie się przodujących radzieckich metod pracy!*

DOSTARCZAJ MLEKO DO WŁASNEJ SPÓŁDZIELNI MLECZARSKIEJ

Centrala Spółdzielni Mleczarskich - Jeleniów - Oddział w Łodzi
1976. 20x30. Graf. „Rytm” 3. 142097

MLEKO ZAPEWNI
STAŁY DOCHÓD
Zwiększaj produkcję mleka!

Centrala Spółdzielni Mleczarskich - Jeleniów - Oddział w Łodzi
1976. 20x30. Graf. „Rytm” 3. 142097

DUŻO PASZY - DUŻO MLEKA - DUŻY DOCHÓD

Popraw łąki i pastwiska!

Zwiększaj uprawę roślin pastewnych!

Przygotuj na zimę dużo paszy dla krów!

Centrala Spółdzielni Mleczarskich - Jeleniów - Oddział w Łodzi
1976. 20x30. Graf. „Rytm” 3. 142097

„SŁUŻBA POLSCE”

wielka szkoła życiowa
nowego pokolenia!

P. L. Z. G. Sieradz - 221 - 15 0 0011

Cała młodzież

w szeregach

«SŁUŻBY POLSCE»

P. L. Z. G. Sieradz - 221 - 15 0 0041

Z. A. M. P.

BIERZE UDZIAŁ WSPÓLNIE Z KLASĄ ROBOTNICZĄ

W BUDOWIE SOCJALIZMU W POLSCE

Hasło: Prace propagandowe Spółd. Mlecz. „Rytm” Łódź, Sieradz 1976 - 24 001 - 1 - 1 140

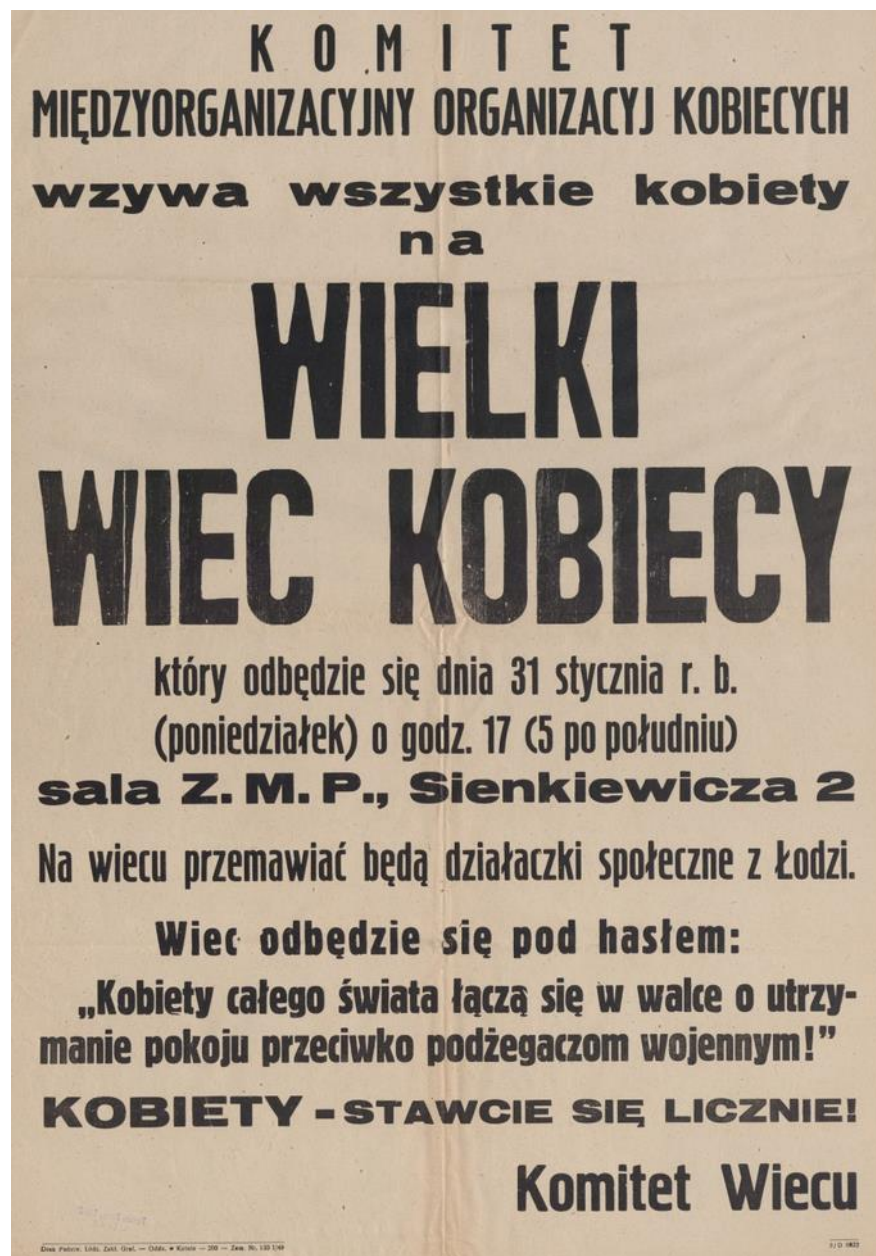
UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

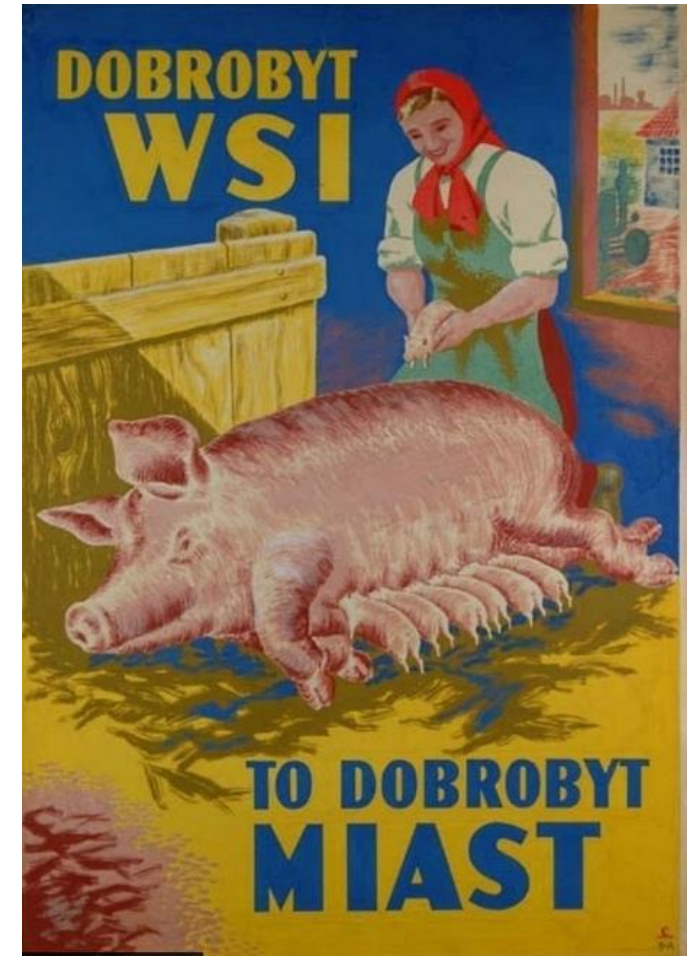

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Współczesne

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NAWA
NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

**SPRAWOZDANIE ZE STANU OCHRONY JĘZYKA POLSKIEGO
ZA LATA 2016–2017
„JĘZYK INFORMACJI POLITYCZNEJ”**

Autorzy opracowania:

dr hab. Katarzyna Kłosińska (Uniwersytet Warszawski)

dr hab. Rafał Zimny, prof. UKW (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy)

dr hab. Przemysław Żukiewicz (Uniwersytet Wrocławski)

współpraca

mgr Kaja Kiełpińska (Uniwersytet Warszawski)

Jak cytować dzieło:

Kłosińska K., Zimny R., Żukiewicz P., (2018), Sprawozdanie ze stanu ochrony języka polskiego za lata 2016–2017 – Język informacji politycznej: <http://www.rjp.pan.pl>.

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

„Paski” nie
pełnia funkcji
informacyjnej,
ale perswazyjną i
magiczną.

Tworzą autorskie
wizje wydarzeń,
często
zdeformowane,
jednostronne
aksjologicznie;
narzucane odbiorcy.

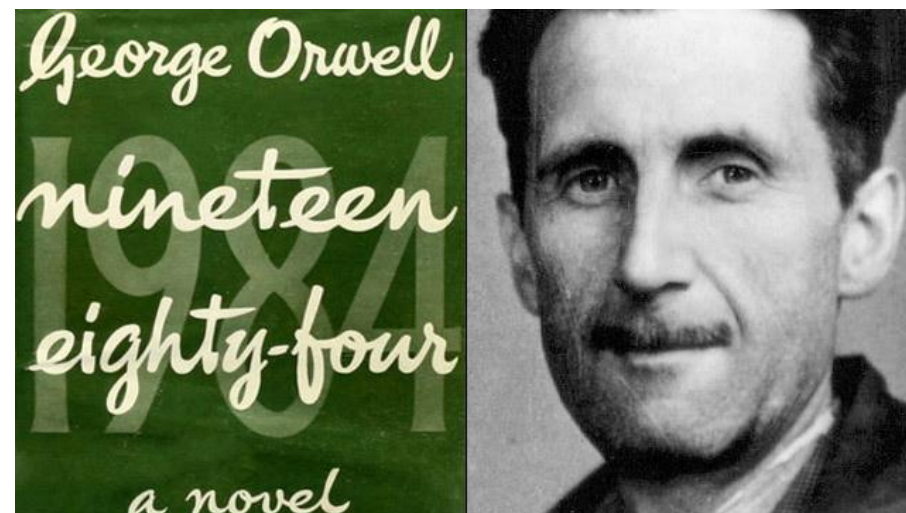
Deprecjonują
opozycję: ironia,
kpina,
ośmieszanie.

7.1. Wnioski

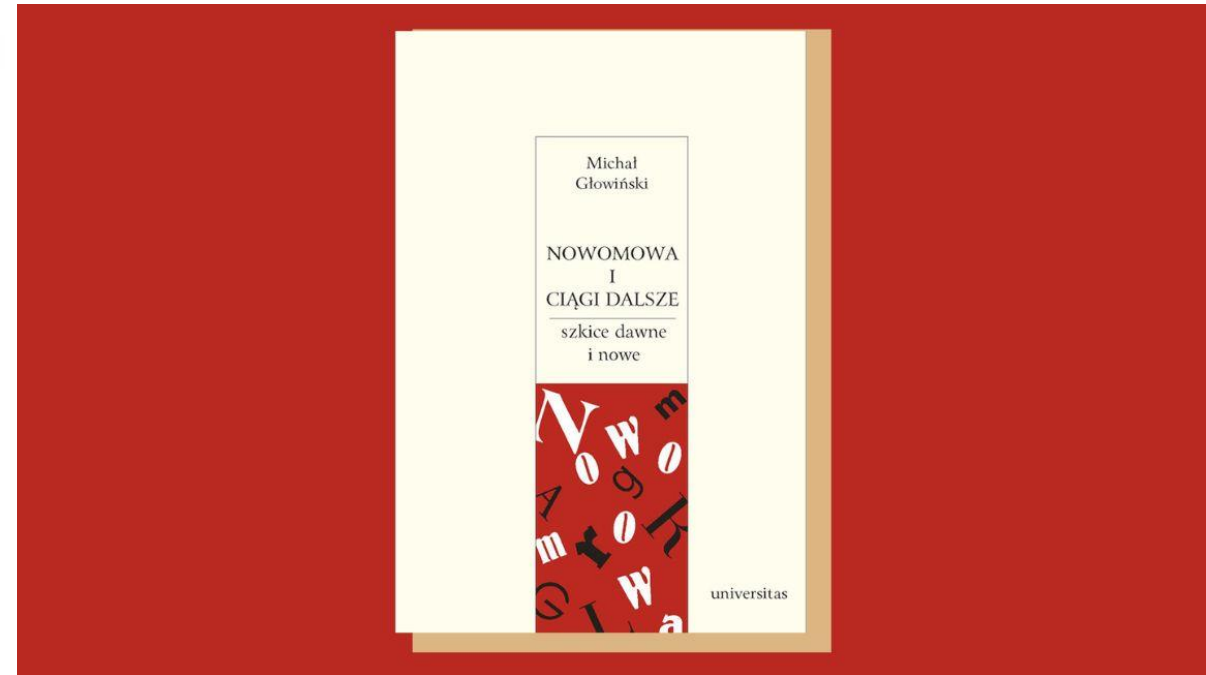
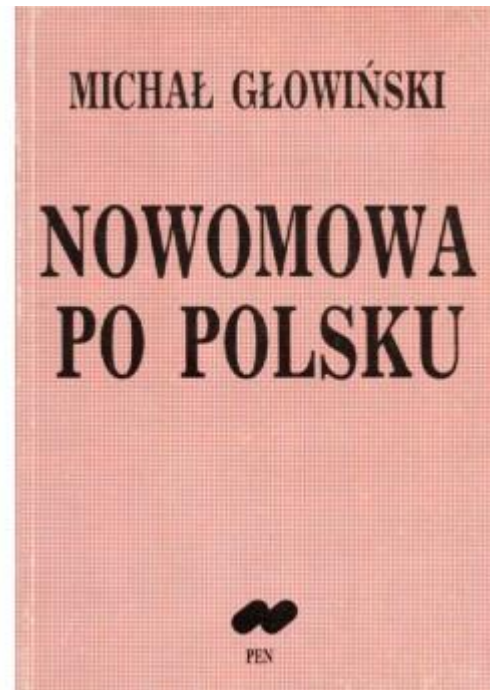
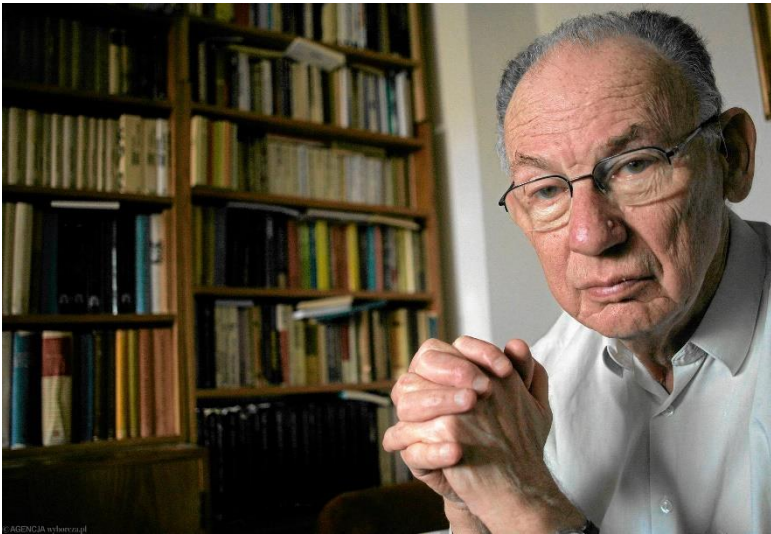
Przeprowadzone analizy ujawniły, że zdecydowana większość tekstów pasków „Wiadomości” TVP 1 pełni funkcje nieinformacyjne – głównie perswazyjną (wpływanie na odbiorcę), magiczną (kreacja rzeczywistości) i ekspresywną (wyrażanie emocji i ocen nadawcy). Tego rodzaju teksty nie powstają z myślą o dostarczeniu odbiorcy obiektywnego powiadomienia o danych zdarzeniach, lecz o stworzeniu autorskich wizji tych wydarzeń i o wpłynięciu na przekonania (w tym: oceny) odbiorcy. Wizja świata prezentowanego w paskach „Wiadomości” TVP 1 jest jednostronna (czasem zdeformowana), a jej osią aksjologiczną jest w większości przypadków opozycja: „obecna władza” – „ci, którzy jej nie popierają” – działania rządu i partii rządzącej są przedstawiane w sposób pozytywny, podczas gdy działania partii opozycyjnych, ruchów obywatelskich nieakceptujących decyzji rządu czy instytucji Unii Europejskiej zwykle są oceniane negatywnie, a niekiedy osoby i instytucje te stają się obiektem ogólnie pojętej deprecjacji (ironii, kpiny, ośmieszenia itd.). Oceny często dokonywane są apriorycznie, a zatem są narzucane widzowi – formuły językowe zawierające pierwiastek ocenny pojawiają się na pasku poprzedzającym właściwy materiał reporterski, co sprawia, że widz ma ukształtowaną wizję wydarzenia, zanim pozna jego szczegóły. Wskazane tu wnioski wypływają zarówno z analiz jakościowych, jak i ilościowych. Te ostatnie dowodzą, że – przypomnijmy – w badanym zespole tekstów 75 pasków na 306 wszystkich (tj. ok. 25%) nie zawiera jakichkolwiek lingwistycznie wyodrębnialnych eksponentów wartościowania, co oznacza, że **tylko co czwarty tekst sygnujący materiał reporterski jest powiadomieniem w sensie ścisłym, tj. informacją intencjonalnie pozbawioną oceny**. Wskaźnik ten należy uznać za niski, a zatem należy stwierdzić, że **autorzy treści pasków „Wiadomości” TVP 1 nie przekazują obywatelom obiektywnej informacji, lecz własną wizję omawianych wydarzeń**.

Nowomowa (*Newspeak*)

- termin George'a Orwella z powieści „Rok 1984”
- język fikcyjnego państwa totalitarnego z przyszłości, Oceanii
- język eliminujący słowa niepotrzebne, niekorzystne dla władzy
- język, który ma uniemożliwiać myślenie, ogłupiać

Michał Głowiński – badacz nowomowy w Polsce

Nowomowa: *quasi-język*

Rodzaj języka totalitarnego

- **To język władzy, która:**

- a) wyznaje ideologię (np. marksizmu-leninizmu, komunistyczną),
- b) jest autorytarna, czyli dyktatorska (*authoritarian, dictatorial*),
- c) kontroluje środki masowego przekazu (*mass media*) CENZURA (*censorship*)

Funkcje nowomowy

- wyróżnia grupę rządzącą i ją spaja, łączy
- oddziela grupę rządzącą od ludzi, którzy inaczej myślą , nie zgadzają się z władzą:
SWÓJ- OBCY

Wyróżniki nowomowy

- 1. Znaki wartości dominują nad znaczeniem (etykietowanie)**
(dobre/złe; nowe/stare; postępowe/wsteczne; nasze/obce)

Elementy: awanturnicze i aspołeczne, warcholskie, wichrzycielskie, reakcyjne, klerykalne, syjonistyczne

„Faktem jest, że ukryte za plecami robotników ruszyły elementy awanturnicze i aspołeczne, aby w żywiole chaosu przystąpić do wandalizmu i rozboju.”

o uczestnikach strajków w XII 1970 roku

WSTĘPNA INTERPRETACJA ŚWIATA

Każde słowo i ich połączenie ma oceniać rzeczywistość, ma mieć wyraźną wartość + lub -

+	-
<i>nasze</i> (komunistyczne) <i>nowe</i>	<i>obce</i> (kapitalistyczna) <i>stare</i>
<i>postępowe</i>	<i>wsteczne</i>
<i>słuszna polityka</i>	<i>nieluszną polityka</i>

Eufemizmy polityczne

Eufemizmy polityczne w przeciwieństwie do obyczajowych, których użycie jest wyrazem dobrego wychowania, **nie służą zastąpieniu drastycznych i dosadnych wyrażen, ale zawoalowaniu prawdy lub nawet wprowadzeniu w błąd.**

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Eufemizmy polityczne

Błędy i wypaczenia, wypaczenia socjalizmu w okresie kultu jednostki = Terror i zbrodnie popełniane w krajach socjalistycznych, głównie w ZSRR podczas sprawowania władzy przez Stalina. To zabijanie, likwidacja całych narodów.

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Eufemizmy polityczne: określenia dotyczące buntów robotniczych i opozycji politycznej

- **Burda uliczna** – demonstracje antyrządowe
- **Zakłócenia porządku publicznego** – nieakceptowane przez władze manifestacje, happeningi uliczne, np. Pomarańczowej Alternatywy
- **Przywrócenie ładu** – stłumienie buntu robotników na Wybrzeżu w grudniu 1970 r.
- **Wydarzenia marcowe, grudniowe, sierpniowe** – wszelkie fakty niekorzystne dla władzy ludowej, przede wszystkim bunty robotnicze, strajki, demonstracje młodzieży
- **Ograniczenie wolności osobistej** – internowanie, aresztowanie
- **przerwy w pracy, przerwa techniczna, nieuzasadniona przerwa w pracy, przestoje, zakłócenia** - strajki

Eufemizmy polityczne: określenia dotyczące kryzysu gospodarczego

- *przejściowe trudności gospodarcze* – kryzys gospodarczy
- *Przejściowe trudności w zaopatrzeniu w mięso* - brak towaru

Mąka 1000 g XI 82	Cukierki 250 g XI 82	Cukier 500 g XI 82	Cukier 1500 g XI 82	Papierosy 6 pacz. XI 82
P. zbożowe 1000 g XI 82	W. Z. Nr P-3 nazwisko i imię adres: gmina-miasto-dzielnica			Papierosy 6 pacz. XI 82
Proszek 200 g XI 82				Alkohol 1 but. XI 82
Proszek 100 g XI 82	R-PIII 10 XI 82	Tłuszcze 375 g XI 82	Czekolada 100 g XI 82	R-PIII 20 XI 82

Rezerwa M-II	Mięso 600 g 1988-12	Mięso 500 g 1988-12	Mięso 500 g 1988-12	Mięso 300 g 1988-12
Woł., Ciel. z kością 700 g 1988-12	C 2508053 nazwisko i imię adres:			Mięso 300 g 1988-12
Woł., Ciel. z kością 300 g 1988-12				Mięso 300 g 1988-12
Rezerwa 5 1988-12	Rezerwa 6 1988-12	Mięso 100 g 1988-12	Mięso 100 g 1988-12	Mięso 300 g 1988-12

2. Rytualizacja wypowiedzi

Do przemówień i innych wystąpień publicznych wplatano określone treści, np. o internacjonalizmie, czyli wierności ZSRR oraz o imperialistach.

3. Magiczność

Zadaniem języka nie jest opisywanie rzeczywistości, lecz tworzenie, by była zgodna z ideologią; zatarcie granicy między sprawozdaniem a postulatem; popularność sloganu.

„DREWNIANY JĘZYK” = język schematów i rytuałów

- ***przyjacielska wizyta*** (Rosjanie przyjeżdżają do Polski i odwrotnie)
- ***bratnie kraje*** (kraje bloku komunistycznego)
- ***reakcyjne kręgi*** (przeciwnicy władzy komunistycznej, w szczególności za granicą)
- ***demokracja ludowa*** (brak demokracji w krajach komunistycznych)

4. Arbitralność decyzji, także tych dotyczących języka (instrukcje dla cenzury)

„Na określenie naszej granicy zachodniej można używać podanych niżej sformułowań: granica na Odrze i Nysie; granica między Polską a NRD; granica polsko-NRD-owska; nie należy używać określenia: granica polsko-niemiecka.”

„Nie należy stosować określenia Niemcy w odniesieniu (współcześnie) do obszaru lub państwa NRD.”

„Nie należy dopuszczać do publikacji żadnych materiałów, dotyczących ruchu hippies w Polsce, utrzymanych w tonie aprobującym, tolerancyjnym, lekceważącym itp. Można publikować jedynie materiały jednoznacznie krytyczne.”

- *W dniu 27.1.1977 r. odbędzie się premiera filmu K. Zanussiego "Barwy ochronne". Nie należy podawać żadnych informacji o tej imprezie, jak również wzmianek, omówień, reklamy filmu, zarówno przed, jak i po premierze.*

5. Antykomunikacyjność

Nie zakłada się możliwości dialogu, konsultacji, kompromisu, negocjacji; jest jednogłosem, którego należy słuchać i który trzeba aprobować.

1	2	3	4
Koleżanki i koledzy	realizacja nakreślonych zadań programowych	zmusza nas do przeanalizowania	istniejących warunków administracyjno-finansowych.
Z drugiej strony	zakres i miejsce szkolenia kadr	spełnia istotną rolę w kształtowaniu	dalszych kierunków rozwoju.
Podobnie	stały wzrost aktywności	wymaga sprecyzowania	systemu powszechnego uczestnictwa.
Nie zapominajmy jednak, że		w przygotowaniu	postaw uczestników wobec zadań stawianych przez organizację.
W ten oto sposób		z szerokiej	nowych propozycji.
Praktyka dnia codziennego dowodzi		nie	kierunków postępowego wychowania.
Wagi i znaczenia tych problemów nie trzeba szerzej uzasadniać, ponieważ		w większym	systemu szkolenia kadry odpowiadającego potrzebom.
Różnorakie i bogate doświadczenia	wzmocnienie i rozwijanie struktur	powoduje docenianie wagi	odpowiednich warunków aktywizacji.
Troska organizacji, a szczególnie	konsultacja z szerokim aktywem	przedstawia interesującą próbę sprawdzenia	modelu rozwoju.
Wyższe założenia ideowe, a także	rozpoczęcie powszechnej akcji kształtowania postaw	pociąga za sobą proces wdrażania i unowocześniania	form oddziaływania.

Neo-nowomowa

Neonowomowa to współczesna odmiana **nowomowy** – języka propagandy, manipulacji i kontroli, stosowanego szczególnie w przestrzeni publicznej, medialnej i politycznej.

Od klasycznej nowomowy (znanej z czasów PRL-u czy powieści Orwella) różni się formą i subtelnością, ale zachowuje ten sam cel: **kształtować sposób myślenia odbiorców poprzez deformowanie języka i rzeczywistości.**

Zasadniczo brak cenzury (kontrolowanie mediów publicznych było jednak rodzajem cenzury).

Neo-nowomowa

- 1. Eufemizacja (złagodzenia):** zjawiska negatywne przedstawia się w neutralnych lub pozytywnych słowach, np.: „*neutralizacja przeciwnika*” zamiast „*zlikwidowanie go*”, „*restrukturyzacja zatrudnienia*” zamiast „*zwolnienia masowe*”;
- 2. Użycie języka technokratycznego i „eksperckiego”:** stwarza wrażenie obiektywności i racjonalności, np. „*optymalizacja procesów legislacyjnych*” zamiast „*szybsze uchwalanie ustaw bez dyskusji*” „*decyzja podjęta w oparciu o algorytmy*” – brzmi naukowo, ale ukrywa odpowiedzialność.

Neo-nowomowa

3. Nadużywanie wieloznacznych lub pustych pojęć: słowa-klucze bez konkretnego znaczenia, które mogą oznaczać wszystko i nic, np. *„wartości europejskie”, „bezpieczeństwo informacyjne”, „społeczeństwo obywatelskie”, „zrównoważony rozwój”* – w zależności od kontekstu, każdy może je zinterpretować inaczej.

4. Emocjonalizacja przekazu: częste odwoływanie się do lęków, poczucia zagrożenia, patriotyzmu, tradycji, np. *„atak na rodzinę”, „obrona suwerenności”, „troska o przyszłość dzieci”*
Ma to wywołać emocje zamiast refleksji.

Neo-nowomowa

5. Budowanie opozycji „my–oni: dzieli świat na „naszych” (rozsądnych, moralnych, odpowiedzialnych) i „innych” (szkodliwych, nierozsądnych, zewnętrznych), np. *„Obrońcy tradycji” vs. „ideologiczne lobby”*
„Suwerenne państwo” vs. „dyktat z zagranicy”;

6. Powtarzalność i rytualizacja: pewne zwroty są powtarzane jak mantra, tracąc konkretne znaczenie, a nabierając siły emocjonalnej, „Musimy chronić wartości”, „nie możemy się cofnąć”, „nikt nie zostanie sam”.

Neo-nowomowa

KREATOR PRZEMÓWIEŃ NIESIOŁOWSKIEGO

zasady: wybierz po jednej wypowiedzi z każdej kolumny... i jesteś prawie jak Pan Marszałek!

Kaczyński	swoim seansem nienawiści	pokazał chamstwo i bezczelność	prowadząc do wojny domowej
Hofman	podczas tego haniebnego spędu	przekroczył granicę zbydlęcenia	pokazując swe prostactwo moralne
Macierewicz	tam na Krakowskim Przedmieściu	szkodzi dobremu wizerunkowi Polski	podpalając Polskę i dzieląc Polaków
Brudziński	mówiąc te dyrdymały, bzdury i wypociny	podnosi rękę na demokratyczny rząd	, powinien trafić do szpitala psychiatrycznego
Ziobro	oczerniając i obrzucając błotem premiera	zachowuje się jak nazista	schodząc poniżej poziomu dna wyznaczonego przez Kempę

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Retoryka nienawiści ≠ retoryka empatii mowa agresji. Obniżenie poziomu dyskursu

- Pojęcie z artykułu **Michała Głowińskiego** (*Nowomowa i ciągi dalsze*, Kraków 2009, s. 236-247)

Nadawca (każdy; pozycja władzy) → Adresat = wróg, tj. obiekt nienawiści (każdy) – to nie jest jedynie przeciwnik w dyskusji, z którym dopuszcza się rozmowę, wymianę myśli.

cel – zdezwuować, unieszkodliwić, zniszczyć itp.

Formy wypowiedzi – różne gatunki (monolog pijacki, przemówienie partyjne, kazanie, wypowiedź w ramach konferencji prasowej lub z mównicy parlamentu).

Oskarżycielski ton, zerwanie możliwości porozumienia.

6 podstawowych wyróżników retoryki nienawiści

- 1) **Retoryka racji bezwzględnych**: tylko jedna strona (nadawca) ma rację, bezwzględnie mu ona przysługuje; nie ma miejsca na podjęcie wysiłku, by zrozumieć poglądy, motywacje oponenta; świat jest czarno-biały; „nasze racje ogarniają wszystko, co uważamy za dobre, oni zaś są wszelkich racji pozbawieni”. Racje mają różne uzasadnienia: polityczne, narodowe, religijne i nie mogą być przedmiotem komentarzy czy refleksji, są jedyne i oczywiste.

Nie dopuszcza się dyskusji nawet w gronie zwolenników.

2. Wypowiedź o adresacie, a nie do adresata

O adresacie się jedynie mówi, oskarża się go.

Odmawia się adresatowi prawa do bycia partnerem.

Chodzi o poniżenie, kompromitację, potępienie adresata. Pokazanie, że ci, o których mowa, są groźni, potworni, wyzbyci wszelkich racji, działają na naszą szkodę.

3. Stosowanie chwytów bazujących na podziałach dychotomicznych

my (+) – wy (-); my (+) – oni (-)

wyraźne wartościowanie

4. Spiskowe widzenie świata

ci, którzy są po przeciwnej stronie, nie są bierni, spiskują przeciwko drugiej stronie, intrygują

5. Oceny osób spoza grupy nadawcy wypowiedzi są jednorodnie i jednoznacznie negatywne oraz bezpośrednie; stosowane są negatywne etykiety, arbitralne, niepoparte argumentacją.

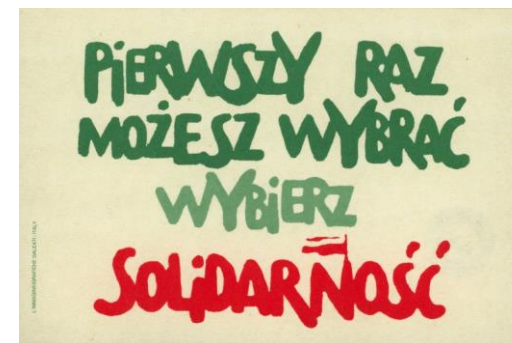
6. Podmiot wypowiedzi formułuje swoje sądy skrajnie apodyktycznie, wypowiada się tak, jakby jego sądy miały moc obowiązującą i nie podlegały zakwestionowaniu

Przełom – spontaniczność, ekspresywność – Lech Wałęsa i „komunikacyjna brzydota”

Pokojowa rewolucja
spowodowała zmiany:
polityczne, społeczne,
kulturalne, ale także
zmieniła język.

<https://culture.pl/pl/galeria/plakaty-solidarnosci-z-lat-1980-1989-galeria>

**W SAMO POŁUDNIE
4 CZERWCA 1989**

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

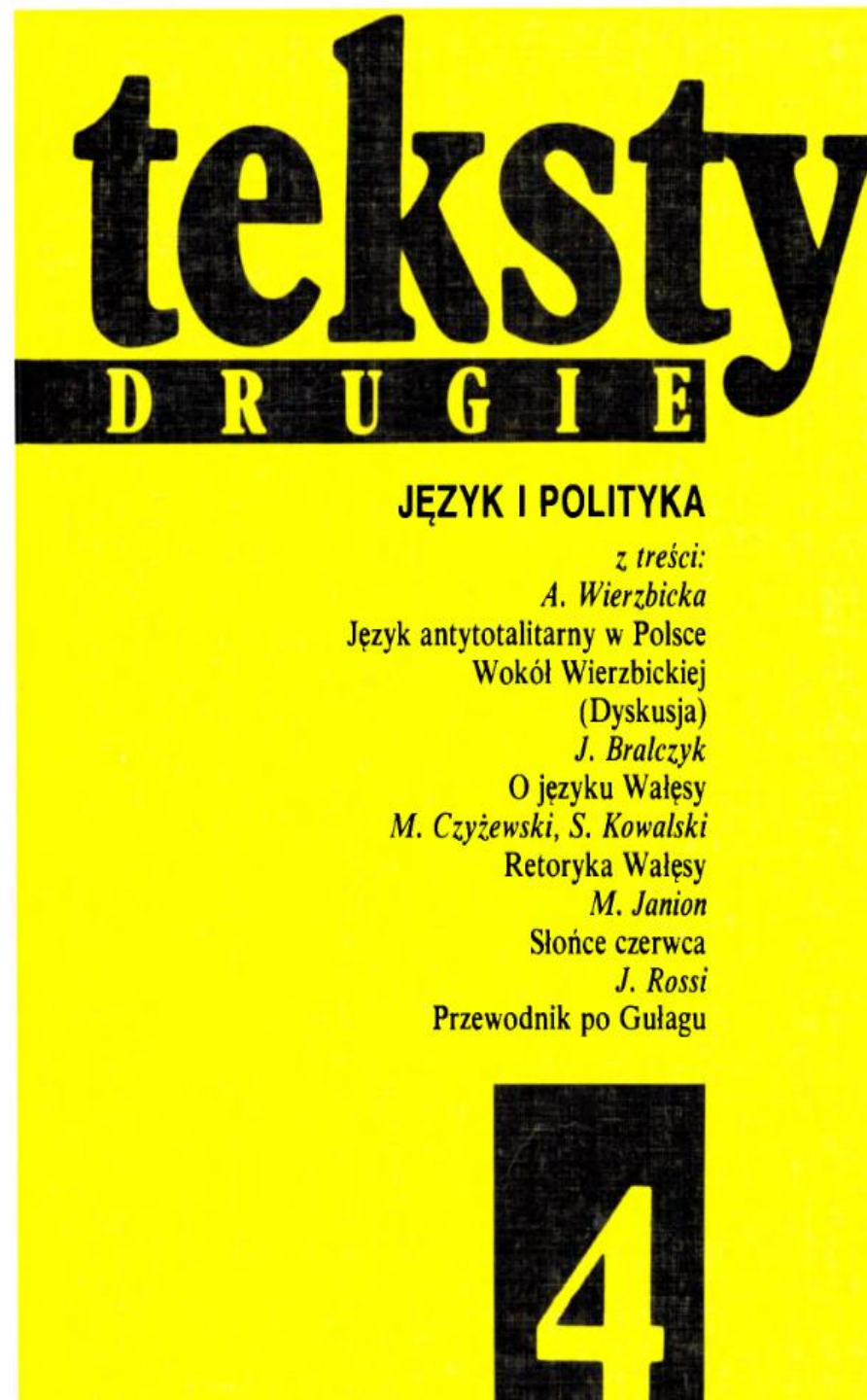
ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Lech Wałęsa

- Elementy gwarowe (*lyst* = list)
- Błędy językowe i stylistyczne (*Nie chcem, ale muszę*)
- Obrazowość (obrazy metaforyczne, porównania;
- wiele powiedzeń weszło do języka ogólnego: *Jestem za, a nawet przeciw. Plusy dodatnie i plusy ujemne.* (niejednoznaczność oceny zjawisk)

<https://tekstydrugie.pl/wp-content/uploads/2016/06/560532bdf67c7430307ae8451915249d.pdf>

Lech Wałęsa

Gdyby w jeziorze były ryby, wędkowanie nie miałoby sensu.

Nie można mieć pretensji do Słońca, że kręci się wokół Ziemi.

Plusy Unii Europejskiej mają swoje plusy i minusy. (Opis: o tym, co Lech Wałęsa sądził o UE, przed wstąpieniem Polski do tej organizacji)

Dosadny, potoczny język

- *Spaprać ordynację* wyborcza
- Postanowiłem, że rozdám wam Polskę, **każdemu sto milionów. Przechlejecie**, ale ja rozdałem.
- *gadka* o ekonomii
- *gęganie* o demokracji
- Koledzy **dają mi po łapkach** = upominają
- Nie przypuszczałem, że **parlament mi taki numer wytnie**.

100 000 000 – piosenka opublikowana na albumie solowym **Kazika** pt. *Spalaj się!* (1993) i na płycie grupy **Kazik na Żywo** pt. *Na żywo, ale w studio* (1994). Utwór został zaprezentowany po raz pierwszy na żywo podczas **festiwalu sopockiego** w **1992**, wtedy też wręczono Kazikowi **Bursztynowego Słowika**.

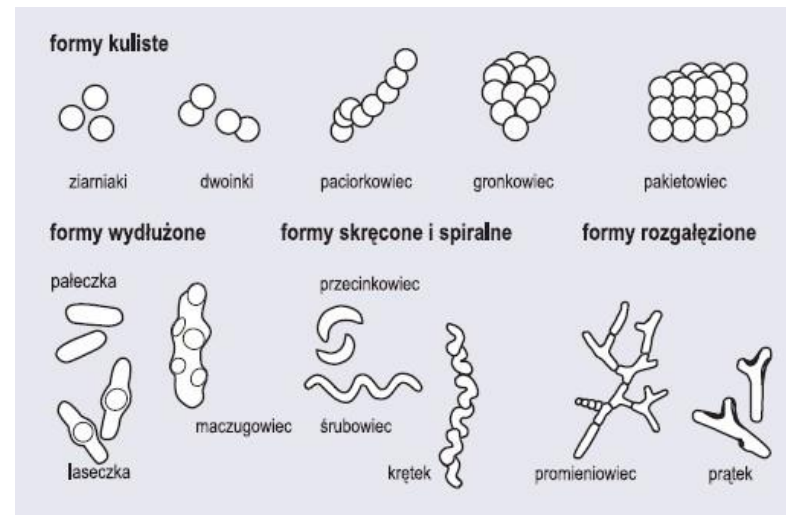
Tekst opisuje rozmowę robotników, którzy nie szczędzą krytycznych uwag pod adresem prezydenta **Lecha Wałęsy**, skoncentrowanych głównie na niespełnionej obietnicy przedwyborczej (kandydat obiecał powszechne uwłaszczenie obywateli poprzez rozdanie każdej dorosłej osobie po 100 mln zł sprzed **denominacji**, w formie bonu **prywatyzacyjnego**)^[1]. Przez

W refrenie wykrzykiwane są słowa: *Wałęsa, dawaj moje sto milionów, Wałęsa, dawaj nasze sto milionów*. Choć Kazik po premierze utworu powiedział: *Pozdrowienia dla wszystkich, którzy mają poczucie humoru*, piosenka i tak stała się tematem publicznej debaty (np. w *Wiadomościach*). O występie wypowiedział się nawet sam prezydent **Lech Wałęsa**, twierdząc: *Śpiewa piosenkarz, że: »Wałęsa oddaj sto milionów« – ja chciałem dać! chcę! Tylko, że oni mi nie pozwalają, a ja nie mogę, bo ja nie mam mocy wykonawczej. Ale to niech ten piosenkarz, który uważa, że on jest inteligentniejszy, to niech pomyśli, że to nie ja. Tylko niech on ostatnią zwrotkę zaśpiewa: »Pomóżmy Wałęsie zrealizować to«, »Pomóżmy Wałęsie lepiej to zrobić, mądrzej«*^{[3][4]}.

Porównania

- Rzędy będą się wymieniać **jak zderzaki**.
- Trzeba się zachowywać jak **porządna bakteria**.

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NAWA
NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Metafory

O prezydencie myślę, że może nawet z siekierą latać, kiedy rozkradają Polskę.

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Obrazy metaforyczne – konkretne przykłady

*Jesteś socjalistą - bądź nim, jesteś chrześcijaninem to bądź nim, ale
zmierzaj do właściwego miejsca [...] Wszystko trzeba robić w
odpowiednim czasie. **Posadzisz pszenicę na śniegu, to nie urośnie.***

Gospodarka to samochód

POLSKA

Świat

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NAWA
NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Naśladowcy

Jeżeli wciąż zmuszani jesteśmy do biegania z gaśnicą do pożarów, to brakuje czasu na przedstawienie generalnych celów.

Adam Glapiński to prezes Narodowego Banku Polskiego, znany ze swoich często cytowanych, czasem kontrowersyjnych wypowiedzi. Oto kilka przykładów:

"Raz trzeba być gołębiem, raz jastrzębiem"

- ta wypowiedź, często powoływana, odnosi się do konieczności elastycznego działania w polityce pieniężnej, zmieniając podejście w zależności od sytuacji.

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Metafora skłóconego małżeństwa

Ta koalicja przypomina średnio udane, mocno kłótniwe małżeństwo.

Nie dojdzie do rozwodu, bo są to tylko ciche dni koalicji.

Według mnie, jest to chwilowa separacja, a nie rozwód.

Metafora spektaklu

Koalicyjna telenowela.

Polityczny dramat rozgrywał się w wielu odsłonach.

Społeczeństwo ma już dosyć tej żałosnej tragifarsy.

Metafory militarne

Czas jest szczególny. Bitwa o Polskę trwa!

Staję do ciężkiego politycznego boju.

Miller wygrał bitwę w wojnie z Kwaśniewskim.

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Metaforyka lekarska

W roli lekarzy występują monetarysta profesor Belka i populistą, hodowca świń Lepper. Tylko czy można uleczyć pacjenta, który nie wierzy w powodzenie terapii.

Stan przedzawałowy trwa już drugi rok. Trudno inaczej nazwać 40 mld deficytu budżetowego i rosnące długi ZUS, służby zdrowia, samorządów, górnictwa, kolei.

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Protest

Cele:

- publiczne przedstawienie przedmiotu manifestacji
- wyrażenie niezadowolenia,
- uzasadnienie jego przyczyny,
- przedstawienie postulatów zmian,
- wywarcie wpływu na władzę,
- zyskanie przychylności innych obywateli

<https://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/protesty-w-obronie-tvn-przetoczyly-sie-przez-caly-kraj-nie-wykluczamy-kolejnych-zalezy-od-sytuacji>

UNIwersytet
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Wejście w **rolę uczestnika protestu** wiąże się z realizacją zachowania komunikacyjnego, w szczególności werbalnego, właściwego temu działaniu społecznemu, tj. z **realizacją językowej roli uczestnika protestu**.

Rola ta implikuje szereg przynajmniej częściowo skonwencjonalizowanych zachowań komunikacyjnych i leży u podstaw dokonywanych wyborów językowych.

„Protest jako praktyka społeczna **ma być przede wszystkim widzialny**, im się wyraźniej zaznacza, tym lepiej. [...] Antropologowie kultury zgodnie twierdzą, że demonstrowanie w przestrzeni miejskiej wiąże się głównie z widzialnością. **Skuteczność protestu jest pochodną tego, czy zostanie on zauważony przez władze, media, sympatyków i przeciwników.**”

(Kloch 2022: 118)

Podstawowym wyróżnikiem strategii komunikacyjnej stosowanej przez uczestników protestów jest
łamanie konwencji komunikacyjnych.

- Budowanie komunikatów kierowanych do władzy jako zbiorowości lub do poszczególnych jej przedstawicieli bez uwzględniania różnicy społecznej rangi.

(1) ***Nie będzie w Polsce dobrze, gdy sądy oddamy Ziobrze*** (Protest pod hasłem „Wolne sądy, Wolne wybory, Wolna Polska”; Lublin 2017)

(2) ***Szysko, oddaj drzewa*** (Czysty Protest w Krakowie; Kraków 2017)

(3) ***Adrian zostań Andrzejem*** (Protest przeciwko Lex TVN; Warszawa 2021)

(4) ***Historia was rozliczy*** (Manifestacja pt. „Ciemność widzę... Przeciwno ideologizacji edukacji i nauki”; Kraków 2021)

Pozbawianie szacunku – łamanie zasady kontaktu uprzejmego

(5) *Jarek jesteś u pani* (Strajk Kobiet)

(6) *Napoleon z Żoliborza musi odejść* (Strajk Kobiet)

(7) *Jarek zjedz Snickersa* (Strajk Kobiet)

(8) *Budyń Weto*

<https://wiadomosci.radiozet.pl/Polska/Polityka/Lex-TVN-juz-na-biurku-prezydenta.-Co-zrobi-Andrzej-Duda-Sa-pierwsze-przecieki>

Deprecjatywne akty mowy, groźby, ostrzeżenia

(9) *PiS do wora wór do jeziora* (Strajk Kobiet)

(10) *Ziobro ty k**** przestań mi Margot prześladować* (protest wspierający Margot;)

<https://trojmiasto.wyborcza.pl/trojmiasto/7,35612,26443571,paralizujemy-kraj-bo-pis-chce-nas-ubezwlasnowolnic-gdzie.html>

Łamanie tabu językowego i kulturowego

(11) *Kot zostaje. Jarek wyperd*!**

(Strajk Kobiet)

(12) Zapraszamy wypierdalać (Strajk Kobiet)

<https://twitter.com/donaldtusk/status/1321890157872762881>

„Język stowarzyszony" z protestem

(15) ***Dlaczego wy trujecie ludzi?!*** (Młodzieżowy Strajk Klimatyczny; Koszalin 2019) – nawiązanie do programu telewizyjnego Kuchenne Rewolucje i powiedzenia Magdy Gessler

(16) ***Tracimy ją!*** (Młodzieżowy Strajk Klimatyczny; Warszawa 2019) - nawiązanie do znanego powiedzenia lekarskiego w sytuacji zagrożenia życia; skojarzenie wzmocnione obrazem: rysunek Ziemi ze stetoskopem

(17) ***Klimat z piekła rodem*** (Młodzieżowy Strajk Klimatyczny; Warszawa 2019) - modyfikacja frazeologizmu - ktoś/ coś z piekła rodem

Sposób przekazywania komunikatu

a) merytoryczny

b) aluzyjny

Mamy dość

Andrzej Rysuje, „Gazeta Wyborcza” – propaganda – odwrócenie znaczenia

<https://lol24.com/fotki/satyra/mamy-dosc-27669>

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

NAWA
NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка

Dziękuję za uwagę!

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

ЛЬВІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені Івана Франка